

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Fecr Yayınları: 262

KUR'AN'A GÖRE RUHİ HASTALIKLAR

Emannullah POLAT

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj & Kapak
FCR

Baskı & Cilt
AYDAN BASIM ve YAYIM LTD. ŞTİ.
Örnek Sanayi Sitesi Alinteri Bulvarı
364. Sokak No: 4 Ostim/ANKARA
Tel: 0312.354 46 27-28

1. Baskı: Nisan 2018

ISBN: 978-605-9652-77-3

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 Ulus Altındağ/ANKARA
Tel: (0312) 310 08 60 (pbx) - Fax: (0312) 311 47 89
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

KUR'AN'A GÖRE RUHİ HASTALIKLAR

Emannullah POLAT

Ankara 2018

Emannullah POLAT

1967 tarihinde doğan Emannullah Polat, ilk-orta ve bir miktar medrese üsûlü eğitiminin ardından, 1995 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Diyanet İşleri Başkanlığı'nda, sırasıyla imam-hatiplik, ilçe müftülüğü ve il müftü yardımcılığı görevlerinde bulundu. Bu arada devam etmekte olduğu medrese usûlü eğitimini tamamlayıp, 1999 tarihinde icâzet aldı. 2001 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Tefsir Anabilim Dalı'nda "Tin Suresi'nin Tefsiri ve Sure Işığında Kutsal Zaman ve Mekân Mefhumu" adlı teziyle yüksek lisans çalışmasını, 2010 yılında da Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Tefsir Anabilim Dalı'nda "Kur'an-ı Kerim'e Göre Ruhi Hastalıklar" adlı teziyle de doktoraasını tamamladı. 2011 yılında, Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı'nda Yardımcı Doçentliğe atanmış olup halen bu görevini sürdürmektedir.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	10
GİRİŞ	15
A. ARAŞTIRMANIN ALANI VE KAPSAMI	15
B. ARAŞTIRMANIN AMACI	18
C. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	20
D. ARAŞTIRMANIN METODU	22
I. BÖLÜM	
RUHİ HASTALIKLAR İLE İLGİLİ KAVRAMLAR	27
A. RUHİ HASTALIKLAR İLE İLGİLİ KAVRAMLAR	28
1. İnsan	28
2. Ruh	35
a. Ruh Kadim midir, Hâdis midir?	59
b. Ruh Ölümlü müdür, Ebedî midir?	62
c. Haşr-i Cismânî Mümkün müdür?	64
3. Nefis	68
a. Nefsin Çeşitleri	75
1) Nefs-i Mülhime	77
2) Nefs-i Emmâre	77
3) Nefs-i Zâlîme/Mazlûme	77
4) Nefs-i Levvâme	78
5) Nefs-i Zekiyye	79
6) Nefs-i Râdiye	79
7) Nefs-i Mardiyeye	79
8) Nefs-i Mutmainne	80
b. Nefsin İnsanları Aldatma Şekilleri	80
1) Hemm (Yeltenme)	81
2) İlhâm	81
3) Hevâ	82
4) Tesvîl	82
5) Tatvî'	83
6) Şuhh	83
4. Kalp	83
a. Sıhhat Bakımından Kalp ve Vasıfları	89
1) Diri Kalp ve Vasıfları	90
a) İtmî'nân	90

b) Lîn	91
c) Huşû'	92
d) Sekine.....	93
e) Selm	94
2) Hasta Kalp ve Vasıfları.....	95
a) Rayn.....	96
b) Rayb	97
c) Zeyğ	99
d) Harac.....	100
e) Dayk	101
3) Ölü Kalp ve Vasıfları	102
a) Kasvet	102
b) A'mâ	103
c) Ğulf.....	104
d) Ekinne	105
e) Akfâl	105
b. Hatm ve Tab' (Kalp Mühürlenmesi)	105
c. Kalbin Kuvveleri (Güçleri)	109
1) Sem'	109
2) Basar.....	110
3) Kelâm	111
5. Akıl.....	112
a. Akıl Kuvveleri (Güçleri).....	121
1) His.....	121
2) İdrâk.....	121
3) Şuur.....	122
4) Fikir.....	123
5) İlim.....	124
6) Amel.....	125
6. Vicdan	126
B. İNSANIN PSİKOSOSYAL DEĞERİ.....	129
1. Kur'an-ı Kerim'in İnsana Bakışı	131
a. Kur'an-ı Kerim'de İnsanın Yaratılışı	132
1) Hz. Âdem (a.s.)'in Yaratılış Merhaleleri	135
a) Yeryüzü.....	135
b) Toprak.....	135
c) Çamur.....	136
d) Kuru Çamur	138
2) Diğer İnsanların Yaratılmaları	139
a) Çamurdan Süzülen Sülâle	139
b) Rahme Konan Sperm	140
c) Nutfenin Alakaya Dönüşmesi	142
d) Alakanın Mudğaya Dönüşmesi.....	143
e) Mudğanın Kemikleşmesi	143

f) Kemiklere Et Giydirilmesi.....	144
g) Diğer Bir Yaratılış	144
2. Sünnet'in İnsana Bakışı	148
3. Psikolojik Yönden İnsan.....	150
a. Kur'an-ı Kerim'de Davranış Güdülleri	155
1) Dâhili Güdüler	158
a) Nefs	158
aa) Fizyolojik Güdüler.....	160
aaa) Yeme ve İçme Güdüsü	160
aab) Korunma Güdüsü	161
aac) Yorgunluk Güdüsü	161
aad) Cinsellik Güdüsü.....	161
ab) Psikolojik Güdüler	162
aba) Aidiyet Güdüsü.....	162
abb) Sahiplenme Güdüsü	163
abc) Ebedî Yaşama Güdüsü.....	164
abd) Düşmanlık Güdüsü	165
abe) İnanma Güdüsü.....	167
2) Harici Güdüler	168
a) Melek.....	168
b) Cin ve Şeytan	169
c) Çevre	171
aa) Tabiat (Doğa).....	172
ab) Cemiyet (Toplum).....	173

II. BÖLÜM

KUR'AN-I KERİM'İN RUHİ HASTALIKLARA BAKIŞI.....	175
A. HASTALIK KAVRAMI.....	180
B. HASTALIK ÇEŞİTLERİ	184
1. Maddî/Bedenî Hastalıklar	184
a. Uzvî Hastalıklar	184
b. Psikolojik Hastalıklar	184
2. Ruhi Hastalıklar.....	185
a. Cinnî Hastalıklar.....	191
b. Asabî Hastalıklar	198
1) Demans veya Alzheimer.....	199
2) Tevettür (Stres ve Gerginlik).....	201
c. Aklı Hastalıklar	202
1) Cerbeze ve Gabavet.....	205
2) Sefeh	212
3) Sehib (Unutkanlık).....	214
d. Kalbî Hastalıklar	215
1) Nefis Hastalıkları.....	217

a) Şehvî Hastalıklar	221
aa) Hırs	221
ab) Dünya Sevgisi	222
ac) İtbâu'l-Hevâ	226
ad) Hayâsızlık	229
ae) Fücûr ve Humûd	231
af) Eğlence	232
ag) Buhl (Cimrilik)	233
ah) İsrâf	235
b) Gadabî Hastalıklar	237
ba) Tehevür ve Cebânet	241
bb) Zulüm	243
bc) Tatayyur (Falcılık)	246
bd) Merâh (Bencillik)	249
be) Hamiyet (İrkçılık)	250
bf) Hıkd (Buğz)	255
bg) Şenâe (Kin)	256
bh) Hased	257
2) Şekk-Şüphe Hastalıkları	260
a) Müdahene (Dalkavukluk)	263
b) Sû-i Zann	264
c) Şirk	267
d) Riya	271
e) Hiyanet ve Nifak	273
3) Basiret Körlüğü Hastalıkları	275
a) Cehalet	276
b) Fitne	277
c) Günahları Önemsememek	278
d) Emn (Affedileceğinden Emin Olmak)	279
e) Ye's (Affedileceğinden Ümitsiz Olmak)	281
f) Fısk	281
g) Küfür	283
ga) Küfrün Sebepleri	285
gaa) Nankörlük	285
gab) İnâd	287
gb) Küfrün Eş Anlamhları	288
gba) Gaflet	288
gbb) Dalâlet	290
gbc) Ameh	291
gbd) Ğavâ	292
h) Ucb, Kibir ve Fahr	293
ı) İstihzâ (Alaycılık)	298
j) Fezâzet (Dilbazlık)	299

III. BÖLÜM

RUHİ HASTALIKLARIN SEBEP VE ÇARELERİ	307
A. RUHİ HASTALIKLARIN SEBEPLERİ	310
1. Bid'atler	311
2. Hurafeler	313
3. Bâtil Dinler	315
4. Efsaneler	315
5. Korkular	316
6. İlahî İlimden Mahrumiyet	319
7. Vesveseler	320
8. Yüce Allah'ı Gereği Gibi Tanımamak	323
9. Cehaletle Tevessüle Yeltenmek.....	325
10. Ümit Tacirlerinin Tuzaklarına Düşmek.....	327
11. Kötü Çevre ve Günahlar.....	329
12. Acelecilik.....	332
B. RUHİ HASTALIKLARIN ÇARELERİ	334
1. Manevî Temizlik.....	334
2. İman.....	336
3. İbadet	342
a. Namaz	345
b. Oruç	346
c. Kurban.....	347
4. Kur'an-ı Kerim Okumak	349
5. Zikir ve Dua	350
6. İhlâs.....	354
7. Takvâ.....	355
8. İhsân.....	357
9. Sabır	360
a. Bela ve Musibetlere Karşı Sabır.....	361
b. İbadetlerdeki Meşakkatlere Karşı Sabır	361
c. Şehvî Arzulara Karşı Sabır.....	362
d. Allah Yolundaki Eziyetlere Karşı Sabır	363
10. Telkîn	365
SONUÇ	371
KAYNAKÇA	381

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
(a.s.)	: Aleyhi's-Selâm
a.y.	: Aynı Yer
Bkz.	: Bakınız
çev.	: Çeviren
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
(h)	: Hicrî
(k.v.)	: Kerremellâhu Vechehu
m.	: Miladî
md	: Maddesi
MEBİA	: Milli Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi
(r.a.)	: Radiyallahu Anhu
(rh. a.)	: Rahmetullahi Aleyhi
s.	: Sayfa
(s.a.s.)	: Sallallahu Aleyhi ve Sellem
ty	: Baskı Tarihi Yok
tah.	: Tahkik Eden
trc.	: Tercüme Eden
vb.	: Ve Benzeri
vd.	: Ve Diğerleri
vs.	: Ve saire
yy	: Baskı Yeri Yok

ÖN SÖZ

Tefsir ilmi, diğer ilimler arasında mümtaz bir yere sahiptir. Çünkü konusu, Allah Teâlâ'nın Kelâmı; gayesi ise, bu kelâm ile kastedilen mananın, insanın gücü nisbetinde açığa çıkarılmasıdır. Asr-ı saadetten günümüze kadar İslâm âlimleri bu ilim dalından müstağni kalamamıştır. İhtisas sahası ne olursa olsun âlimlerin bu ilim sahası ile ilgilenmeleri ve çoğunun bu konuda eser yazacak kadar mütehassis olmaları bunun açık bir delilidir.

Malum olduğu gibi İslâm dini temelde iki ana kaynağa dayanır: Allah Teâlâ'nın vahiy yoluyla Resulullah (s.a.s.)'e gönderdiği Kur'an ve bu Kur'an'ı yaşayarak hayatına istikamet veren Resulullah (s.a.s.)'in söz, fiil ve takrirlerinden meydana gelen sünnetidir. İslâmî ilimlerin ilk kaynağı Kur'an olduğundan her ilim adamı sadece kendi ilim dalı ile alakalı ayetler ve onların tefsirleri ile uğraşır. Bir fakih ahkâm ile ilgili ayetlerle, bir mütekellim ise akait ile ilgili ayetlerle ilgilenir. Sadece tefsir ile ilgilenen bir ilim adamı da Kur'an'ın tümü ile ilgilenmek zorundadır. Bu sebeple salt tefsir ile ilgilenmek daha zor, daha kapsamlı ve daha çok gayret isteyen bir iştir.

Bu zorluklara rağmen, Kur'an'ın ruh konusunda verdiği bilgilerin insanlar arasında merak vesilesi olması, ayrıca konunun çağdaş problemlere de ışık tutacak bir konu olması bizi böyle bir çalışmaya sevk etti. Yaptığımız araştırmalarda şimdiye kadar bu konuda yapılmış bir çalışmaya rastlamadık. "Kur'an'a Göre Ruhi Hastalıklar" adını taşıyan çalışmamız, giriş ve üç bölümden oluşmaktadır.

Giriş kısmında insanın ne bilgisayar gibi bir makine ne de yeme içme, cinsellik ve korunma dürtüleri ile hayatını devam ettiren bir "hayvan" olduğu ifade edilerek onun ruh,

nefis, akıl, kalp ve vicdan sahibi olduğu vurgulanmıştır. Yine bu bölümde çalışmanın amacının, insanın manevî yönünü oluşturan bu kavramları Kur'an-ı Kerim ve psikoloji ilminin ışığında inceledikten sonra, maddî yönünü oluşturan bedene musallat olan hastalıklar gibi, bu manevî yöne musallat olan hastalıkları tespit edip çarelerini ortaya koymak olduğu da ifade edilmiştir. Ayrıca konunun, din ve pozitif bilim iş birliğiyle incelenmesi gereken bir konu olması sebebiyle oldukça kapsamlı olduğu, ilahiyat bilgisinin yanında tıp ve psikoloji bilgisini de gerektirdiği, çalışma ilerledikçe, din ile bilimin birbirine şüphe ile bakmak yerine, bir arada ve uyumlu bir şekilde yasayabilecekleri günlerin yakın olduğu tespitinde bulunulmuştur.

I. Bölümde, “Ruhi Hastalıklar İle İlgili Kavramlar” başlığı altında, konu ile ilgili “insan”, “ruh”, “nefis”, “kalp”, “akıl” ve “vicdan” gibi kavramlar tarif edilerek bu kavramların etimolojisi ve semantiği ile Kur'an-ı Kerim’de kullanıldıkları manalar incelenmiştir. Ayrıca insan psikolojik yönden değerlendirilerek “İnsanın Psikososyal Değeri” başlığı altında Kur'an ve Sünnetin de insana bakışı ortaya konmuştur.

II. Bölümde “Kur'an'ın Ruhi Hastalıklara Bakışı” başlığı altında, “hastalık” kavramı hakkında bilgi verildikten sonra hastalıklar bedeni ve ruhi olmak üzere iki kısma ayrılmıştır. Birinci kısımdan olan “bedeni hastalıklar”; beynin kimyasının bozulması sonucu oluşan “psikolojik hastalıklar” ve bedeninin diğer kısımlarının hastalıkları olan “uzvi hastalıklar” olmak üzere iki kısma ayrılmıştır. İkinci kısımdan olan “rûhî hastalıklar” ise “asabî hastalıklar”, “cinni hastalıklar”, “akli hastalıklar” ve “kalbi hastalıklar” olmak üzere dört başlık altında toplanmıştır. Daha sonra “kalbi hastalıklar” kısmı da, “basiret körlüğü hastalıkları”, “şek ve şüphe hastalıkları” ve “nefis hastalıkları” olmak üzere üç kısma ayrılıp “nefis hastalıkları” kısmı da “şehvet hastalıkları” ve “gadap hastalıkları” kısımlarına ayrılmıştır. Bu hastalıklardan cehalet, gaflet, haset, kin, hırs, inat, şirk, küfür vb. hastalık isimlerinin lügavi

ve ıstılahi manaları Garıbu'l-Kur'an türü eserlerden faydalanılarak açıklanmıştır. Ayrıca "vücûh ve nezâir" türü eserlerden de faydalanılarak bu kavramların Kur'an-ı Kerim'de kullanıldıkları diğer manalar ifade edilmiştir. Son olarak da İslam tıp tarihinde ruhî hastalıkların tedavisi hakkında bilgi verilmiştir.

III. Bölümde ise, "Kur'an'a Göre Ruhî Hastalıkların Sebep ve Çareleri" başlığı altında bu hastalıklara yakalanma sebepleri, korunma yolları ve kurtuluş çareleri detaylı bir şekilde anlatılarak Kur'an-ı Kerim'e göre ruhî hastalıkların sebep ve çareleri incelenmiştir.

Bu çalışma esnasında teşviklerini, fedakârlıklarını, müspet yaklaşımlarını ve yardımlarını gördüğüm herkese teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca elinizdeki bu eserin yayın hayatına kazandırılmasında desteğini esirgemeyen başta yayınevi editörü Hüseyin Nazlıyıldırım olmak üzere tüm Fecr Yayınevi çalışanlarına şükranlarımı arz ederim.

Çalışmak bizden başarı Allah Teâlâ'dandır.

Emannullah POLAT
Kocaeli, 2018